

SUNDA YA PILI YA KU LIBELELA KUTAHA KWA MUPULUSI MWA SILIMO SA 2005;

Kubala kwa pili kuzwa ku Mupolofita
Kubala kwa bubeli kuzwa mwa liñolo lapili la
Evangeli izwa ku Muhalalehi

Isaya 63:16-17;64:1,3-8
Paulusi kwa Bakorinte 1:3-9
Mareka 13:33-37

MUTOKOMELE MI MUTONE!

Silimo se, lukala nako ya ku libelela inge lunani taba, ye inzi mwa pilu ya mañi ni mañi wa ku luna mwa Zambia, ili yona ya mutomo wa mulao omunca. Nako ye ki nako ya ku libelela sepiyo ya puluso ya luna. Ki nako ya ku libelela ni ku sebeleza katata bukamusu bwa luna bo bulukela kuba bo bunde. Kaufel'aluna lusweli ku litela mulao omunca kuli uhatiswa lili. Ye ki yona nako yende ya kuli lu inyakisise mwa bulumeli bwa luna. Banna ni basali, micaha ni likalibe, baba nyezwi ni makwasha, kana lu eza sikamañi kuli lubone kuli mwa mulao omunca, otaha woo mwateni kuiputela lika ze zuseza pili bupilo bwa luna? Kamukwa ocwalo, nako ye ya kulibelela ya silimo se saunumwaha, luka talima fa taba yaona mulao omunca otaha wo.

“Mutokomele mi mutone!” Ao ki manzwi a Jesu mwa evangeli ya kacenu. Manzwi a azamaelela ni buino boluli ku bona kacenu mwa naha yaluna ye ya Zambia. A lu li fa, lumwa mungendenge wa kuñola pampili ili yeo manzwi a yona amakalelo akali “Luna batu ba Zambia”, ili kotalusa kuli ona mwa mulao omunca mo kutaiputela lika ze lu hupula kuli ki zona ze zuseza pili bupilo bwa luna. Sesi taluswa ki kuli luswanela kuba ni kabelo mwa pupo ya mulao omunca. Manzwi akuli “luna batu” ao mulao wo uka kwalulwa kaona, alu tama kuli luswanela kuba batu baba tokomela, baba tona. Ma-Bishop ba Zambia ba bulezi zeñata mwa liñolo la bona lañohola lelili “*Lukulula batu baka baye*” (Let my people go). Hakulicwalohe, mañi ni mañi unani ni kubona kuli waikenya mwa mungendenge woo wa kubona kuli mulao omunca uzamaelela ni maikuto a batu banaha ye, kotalusa kuli mulao hau ka bulela kuli “luna batu ba Zambia” ka maniti luli ki luna batu ba Zambia baba bulezi.

Mulibeleli wandu ya luna nabanga musole, kono shangwe nako kaufela natahanga fa musebezi anz'a kozwi bucwala. Nako kaufela ha fita fa musebezi ki ku fitelela feela ku lobala. Ha luli fa, masholi seba uzwise habeli mwandu ya luna, yena anz'a lobezi.

Linako za ku uzwezwa ki linako za maswabi amatuna luli. Maswabi atiswi feela kabaka la kuli mutu uzwelizwe kono, hahulu kakuli bumai bo bucwana bo, nebu kakona ku silelezwa kambe mulibeleli na tona, kapa kambe naisize kwateni pilu. Ki taba ye zibahala kuli mulao mwa naha mo ucincizwe hañata-ñata, kono halusika uiseza pilu. Ki kabaka leo lufumana kuli mulao wa luna ufa ahulu maata kwa batu babañwi, ufa ahulu maata kwa bazamaisi kufita baba zamaiswa. Ba bulelenga kuli “mutu haweli habeli mwa musima.” Matonga ni bona ba bulelenga kuli “sokwe caamutasya mufulu ntwaboona”, ili kotalusa kuli njoko ipil'a hulu kwa kota kabakala ze ibona fafasi.

Ka nako ya cwale, lu lemuha kuli muhuwo wa luna wa ku bata kuli pupo ya mulao omunca izamaiswe ki luna batu, ki ye tuna kufita pili. Kutokwa kwa luna kuli mulao omunca uhatiswe kakulikana ni moo lubatela luna sicaba ka nako ye, ku ezwa ka tundamo luli. Se sitiswa kize luboni kwa linako za kwa mulaho. Kubulelwa kuli haiba mutu alati kuituta sesiñwi mwa mafosisa akwa

---

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774

10101 Lusaka, Zambia

mulaho, mutu ya cwalo ukona ku wela mwa musima habeli. Haku konahali kanako ya cwale ye kuli lu wele mwa musima habeli.

“Mutokomele mi mutone!” Pulelo ye ya kuli lutone italusañi ku luna, sihulu kanako ye yeluli mwa mungendenge waku bona kuli mulao wa naha omunca uñolwa kakuya ka maikuto aluna sicaba? Pulelo ye italusa kuli luswanela kuba batu baba bulela litaba za mulao omunca ka kulukuluha, kusepana, kutokwa *bumutendasilya* mane ni kutokwa buikupuli kapa *bumenemene*. Ka ku eza cwalo, luta fumana nako ya ku teezeza ze ba bulela babañwi ka likute. Sa bubeli ki kuli, kaufela luna lunani swanelo ya kuba ni zibo mwa litaba ze ama kuhatiswa kwa mulao omunca ka moo lukonela kaufela. Ka ku eza cwalo, lukaba batu babanani buipulelelo ku amana ni maikuto a mulao omunca pili usika hatiswa kale. Ki baba kai kuluna baba lika ni haiba ku fumana nako ya kubala ze hatizizwe mwa pampili ya pili ya maikuto a mulao? Haiba lusa fumani nako ya kubala pampili ya mulao ye, lukaswana inge batu babaya kwa ku lobala inge baziba kuli masholi ba ba bata kuba uzweza bataha.

Kacenu Jesu, sina hana bulela ku bene bamu teezeza mwa evangeli, wa lubulelela kuli “mutokomele mi mutone!” Lu lapela kuli lu susuezwe ki ze latwa ki Krete, lu sike lwa yaululwa ki lisili. Lu lapelela buino bwa lilato, kozo, kutwano, kukuteka bupilo, kutokwa sobozi, kutokwa *bumutendasilya* kuli luzamaise bupilo bwa luna, kuli lube batu baba tona kanako kaufela, kukala ona nako ya kulibelega ye mane ni mwa linako ze sataha.

Lipuzo za kuinyakisisa ni kuikabela mwa tutengo twaluna (scs).

- Kana kunani linzila zeñwi mwa bupilo moo luikutwa kuli halusika eza seo lu swanela ku eza?
- Ki tokomelo mañi yelu bonisa ku amana ni litaba za puso ya naha mane ni zona litaba za lipolitikisi?
- Luka tusana cwañi kuli lube batu baba tokomela mwa linako ze za ku litela?

Kapapali

Kube ni mulibelega ya lat’ahulu ku lobala fa musebezi. Kube ni batu babañwi ba masholi ili bao baka uzwa nako kaufela fandu foo fa libelela mulibelega wa buloko. Taba ye inyemise ahulu muñ’andu kuli mane a lelekise mulibelega ni kukala kulibelega yena muñi. Muñ’andu akakala ku libelela, masholi batuhele ku uzwa, ili taba ye ka tabisa muñ’andu kuli yena alibelega, masholi batuhela ku uzwa.

Litapelo za balumeli

- Mulena ulufe tundamo kuli lukone kuba ni tumelo mwa misebezi ya luna, ili kuli lube batu baba tokomela liswanelo za babañwi mane ni bo lu pila ni bona. *Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe ka musa wa hao.*
- Mulena unolofaze lipilu za luna kuli lube batu baba ziba bufokoli bwa luna mane ni kuba ni ciseho mwa misebezi ya luna. *Mulena ulu utwe. Mulena ulu utwe ka musa wa hao!*
- Mulena alu kala nako ye ya ku libelela ni silimo se sinca sa Keleke, ulu fe kuli lube batu baba kenile mwa mioya ni mwa misebezi ya luna. *Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe ka musa wa hao!*

SUNDA YA BUBELI YA KULIBELELA KUTAHA KWA MUPULUSI JESU KRESTE MWA SILIMO SA 2005

Kubala kwa pili kuzwa ku Mupolofita   Isaya 40: 1-5, 9-11
Kubala kwa bubeli ku zwa mwa liñolo la pili la   Pitorosi 3: 8-14.
Evangeli ye halaleha izwa ku Muhalalehi   Mareka 1: 1-8.

JOANI MUKOLOBEZI A BONAHALA

Kubulezwi kuli, batu ba bañwi ba tisanga ni kuisa nyakalalo ko baya kaufela. Joani Mukolobezi ki alimuñwi wa batu baba tisanga nyakalalo ko baya kaufela. Mi mibalelo ya kacenu italusa libaka leo mutu yo Joani, yanasa zibahali, na tisize nyakalalo kwa na ya kaufela.

Mwa kubala kwa pili, Mupolofita Isaya wa huweleza uli: “Kambama fa halimw’alilundu, wena numwana ya tisa nyakalalo ku Sione. Bulelela tolopo ya Juda kuli, ‘Mulimu wa mina ki yo.’” Joani ki numwana ya cwalo ya tisa liñusa ze nde ze cwalo ku Sione. Sina halu utwile Muhalalehi Pitorosi mwa kubala kwa bubeli, Joani utisa liñusa zende ahulu zeli, lihalimu leli nca ni lifasi leli nca ze n’elu libelela se li inzi fakaufi. Musebezi wa Joani neli ku bona kuli bana ba Isilaele baitukiselize lizazi la puluso leli ka bonahala kaku taha kwa Kreste. Joani na ziba kuli nesi yena Mesiya, mi kona ha naize; “wataha mwa mulaho waka, yani fita kwa mata, mi hani swaneli nihaike ku kubama fafasi ni ku kutumulula makatulw’ahae.” Nihaike cwalo, Joani na ziba kuli na nani musebezi omutuna waku lukisa nzila ya Mula’hae.

Mwa naha Zambia lwa ziba kaufela, bumaswe bwa kusaitukiseza litabula sihulu kuseula kwa pula. Haiba masimu hasika limwa kale, kuli mubu unolofazwe, mukamo hauna ku kena mwa simu kakuli mezi a kaikukela feela. Kusaitukiseza kutaha kwa nto ye butokwa, ku paleliswa mutu ku fumana bukukwa bwa kolo yateñi. Joani Mukolobezi na ziba ni ku utwisisa hande musebezi wa hae kamukwaoswana. Musebezi wa hae neli ku lukiseza batu kutaha kwa Mupuluso. Bakeñis’akuli kutaha kwa Mupulusi neli nto ye butokw’ahulu, batu neba swanela kuitukiseza yona kaku kenisa lipilu za bona.

Cwale haluipuzeni he; kimañi yak’anga musebezi wa Joani Mukolobezi mwa naha yaluna ya Zambia kacenu kuli kolo ye tile ku luna isik’a lu fita fa meeto? Kimañi yata ba numwana ya liñusa za nyakalalo ku Sione ya ka huweleza kuli “Mulimu wa mina ki yo.” Kimañi ndume yaka yema ni ku bulelela naha Zambia, ye zina-zina ku toma Constitution ili yona Milawo yeo Mubuso wa naha yaluna uswanela kubuswa ka yona kuli, “nako ya mina ya ku lyangana ni ku hela-hela mwa masimu kulobala ifelile? Wo ki musebezi wo ba swanezi ku eza babusisi ni baeteleli ba luna. Baeteleli ba naha ya luna ba swanezi ku toma Milawo yeo mubuso wa naha ya luna uswanela ku buswa hande ka yona. Baeteleli ba luna ba swanezi kuitusisa kolo ye lu nani yona ye ku toma Milawo ye ka busa hande naha ya luna.

Sina Joani Mukolobezi, babusisi baluna habanze ba lukisa Milawo ye swanela kubusa hande Mubuso wa naha yaluna, banani kuziba kuli, hasi bona Bo Mesiya, nihaike kuli musebezi wa bona ubutokwa. Puluso yelu sweli ku litela kaufel’aluna ikona kutiswa feela ki Kreste. Mafosisa elu bile ni ona kwa kale asik’a lu palelwiswa ku zwelapili. Lwa itumela ku Mulimu ka mafosisa elu bile ni ona kwa kale kakuli ka ona lu fumana tuto mwateñi. Bufokoli bwa luna bu swanezi ku lu luta buikokobezi nihaike ha lunze lu fa maikutw’aluna a shutana-shutana.

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774

10101 Lusaka, Zambia

Nto yeñwi ye lu bona ku Joani Mukolobezi ki kuli, na ziba mutomo wa buitami bwa hae. Na lumilwe ki Mulimu kwa batu feela balibañwi, ili Maisilaele. Kaku ba numwana ya Mulimu, naitamile ku eza tato ya Mulimu ka ku kutaza ni ku kolobeza batu bane ba til'o mu teezeza. Joani na ka kona ku hana musebezi wo wa n'afilwe wa bukutazi ni bukolobezi. Mi na ka kona ku utwana ni babusisi baka nako yale sina Mulena Heroda. Kimañi ya ziba, mwendi nasike ku bulaywa?

Ye ki tuto ye butokw'ahulu kwa ba busisi ba luna sihulu ka nako ye Milawo ye busa naha iswanezi ku tomiwa. Ba busisi ba luna ba swanezi ku latelela mutala wa Joani Mukolobezi. Banani ku kuteka Mulimu ya ambola ni bona ka mikwa ye shutana shutana, sihulu mwa lipilu za bona. Banani ku belekela batu babona ko ba lumilwe, isiñi ku yaulukiswa ki ba busisi babañwi mwa likopano kapa liparti za bona. Lu lapeleni kuli sina Joani, ba lu tuse mwa Zambia ku lukisa lipilu za luna ni mihupulo kuli lu belekisane ni ligrasia za Mulimu. Kaku eza cwalo, baeteleli ba luna baka lu tiseza nyakalalo sina Joani Mukolobezi ko ba ya kaufela.

Lipuzo zaku inyakisisa ni kuikabela mwa tutengo twa luna (sccs)

- Ka bueteleli bwaka, mwa lubasi, mwa katengo, fa Parish, mwa silalanda, ni ka tusa cwañi batu kuitukiseza kutaha kwa Mulena?
- Kana mu kile mwa hana ku latelela balikani ba mina kapa bahabo mina, mi mwa itama kulatelela mulawo wa Mulimu wo mwa pilu ya mina? Ki nto mañi ye ne ezahalile ku mina ka kezo yeo?
- Kana ni luna lwa tisanga nyakalalo ni sepo kwa batu bo lu pila ni bona?

Papali

Lubasi loluñwi lu kenezwi ki lukupwe ka nako ye telele. Pula haseli bukaufi ni ku nela, bashemi ba kupa bana ba bona kuli ba beleke ka swalisano ka nako ya pula ka lisitanguti le: (*Tuku bakebo; tuku ongote wa mwana nongolo: it implies; lets pull together; and work unitedly to achieve more.*) Ba baakanya lika ze tokwahala kaufela ka nako yeo. Ba fumana kutulo ye tuna mi lubasi lwa ba ni lico zeñat'ahulu. Mi tabo ni nyakalalo ya ba mwa lubasi mo.

Litapelo za ba lumeli

- Mulena, lu eze baeteleli ba bande, kuli lube batanga ba niti ba musebezi olufile kamazazi kaufela. *Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe kamusa wa hao!*
- Mulena, lu eze batanga ba niti ba batu bahao, kuli lu tise zwelopili mwa naha ya luna ye ya Zambia. *Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe kamusa wa hao!*
- Mulena, lu eze liseli ku babañwi ni lizwai la lifasi, kuli lu tise sepo kwa batu bolu kopana ni bona kaufela. *Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe kamusa wa hao!*

SUNDA YA BULALU YA KULIBELELA KUTAHA KWA MUPULUSI MWA SILIMO SA 2005

Kubala kwa pili kuzwa ku Mupolofita
Kubala kwa bu bubeli kuzwa mwa liñolo lapili la
Evangeli izwa ku Muhalalehi

Isaya 61: 1-2. 10-11
Paulusi kwa Batesolonika: 5: 16-24
Joani 1: 6-8. 19-28

“MAKANDE A MANDE.”

Ka kushutana kwa mingongotelo ye utwahalang’a hulu fa munyako wa ndu ya ka, ili temuso ya ku ba teñi kwa mweenyi fande, kacenu nabe na utwa feela bunyinyani bwa linzwi le lili “Hoti sha”? Ha ni kwahulula munyako, nafumana Musali muhulu a nitalimezi ka meto a shwisa mañeke. Ili meto a sa nuhelwi kutisa makande amande. Neli cembele ya musali wa mubotana. Asamulaho wa kuambola ni musali muhulu yo ku amana ka poto yae, anifa lushango loluli; “Silimo sesi felile, ni tobezwi ki mwan’aka wa musali, ili yo a siile bana ba balalu babasina bo Ndat’a bona. Cwale kwa bana bao, alimuñwi kubona n,a ñozi litatubo zahae za Sitopa sa Grade 9. Mi kabumai, mwanana yo ukonile kupasa kuya mwa Sitopa sa Grade 10!” Mi n’ali “Kabumai”? Sapili ne ni hupula kuli mwendi ani sika utwisisa hande taba ye. Kutaha cwañi kuli mwan’a ndiala ya pasize Sitopa sa Grade 9 kuya mwa Sitopa sa Grade 10 akone kuba likande lelimaswe kapa “nalimai”? Kakunyakisisa taba tuna ye, taluso tuna ya kutaha kwa musali muhulu yo, i n’eli ya kubatela mwikuly’a hae mashelini a kuisa kwa Sikolo.

“Mulimu u ni lumile kutisa makande a mande kwa babotana”. A ki manzwi a zwa ku Mupulofita Isaya, ili ao aitusisizwe mwa kubala kwa pili kwa Sunda ye, ili kuambola hande kazamusebezi wa hae. Kacenu mwa naha ya luna ya Zambia, ki makende afi amande swanela kutiswa kwa babotana? Ye ki puzo ye tokwa ku alabiwa kabubebe, kakuli alukoni ku ekeza ku ina mwa buino bwa kuli, nihaike lika ze swanela kuba makande a mande, seli fetuhile kuba simbule sa lipilaelo ni sabo. Ki makande amande a cwañi ili ao luswanezi kuñusa kwa mizwale ni likezeli, ili zeo litamehile mwa bubotana?

Mukwaomuñwi wa ku lukisa taba tuna ye, ki ku bona kuli mulao wa naha yaluna, iba inzala ya makande amande ili moo liswanelo za batu litumuswa ni ku beleka hande. Litaba ze litaha sina cwalo, sina ma Bishopu ba Keleke ya Katolika ha na ba ize mwa liñolo ni lituto za Keleke ili leo li bizwa *pastoral letter*, lene li ñozwi ka silimo sa 2004 leo lili “*lukulula batu baka baye!*” Mwa mulao wa naha, pampili ya liswanelo, ki yona pilu ya milao kaufela ili moo ku simuluha tupampili twa milao y’eñwi. Pampili ya liswanelo ye ilwezi litaba za liswanelo ni litukuluhu za batu ili zeo lizwanezwi kuikolwa ki mutu kaufela yali mwan’a naha ya Zambia. Kak’unga litaba tuna moo liñolezwi mwa pampipli ya milao, ku amana ka litukelo ka moo liñolezwi mwa kalulo ya pampili ye ibulela cwana; “*Liswanelo ni litukuluhu za batu ili zeo li bonisizwe mwa kalulo ye, lifumanwa ku mutu kaufela mi halisika fiwa ki naha: mi mane nihaike naha haina mata aku lihamuha batu.*” Cwale ki liswanelo lifi ze butokw’ahulu ili zeo nihaike naha kuli mane haikoni kuli hamuha batu? Swanelo iliñwi ibulela cwana ili; “Mutu kaufela unani swanelo ya ku kena sikolo ni kuituta ku kala mwa sitopa sa kwa tasi kaku fitisisa mane ku yo fita ku sesi pahami.” Tukelo ye ni litukelo zeñwi cwalo, ili zeo batu baikola, li inzi mwa mat’a muuso kuli likone ku talelezwa. Naha iswanezi ku tisa mihato yehatisa liswanelo za mwanana ni mwanana mwa naha kaufela, kuli a kone ku kena sikolo ku kala kwa makakelo a sona, kufit’a yofeza ni ku fumana musebezi wa kuipilisa ka lituto za hae.

Kana haki makande amande a, ku musali muhulu yale ya na palezwi kutaba bakeñis’akuli muikuly’ahae ukonile kupasa kuya mwa sitopa sa Grade 10, mi mane ni sacaba kabuñata kuziba kuli muuso uswanezi kubona kuli mwanana kaufela mwa naha uswanezi kuituta? Kana haki makande amande kwa batu ba Zambia kaufela ku utwa kuli muuso wa naha ya bona ukonile ku peta musebezi wa ona, isike kaku bulela ka mulomo za liswanelo za kuituta kwa batu, kono ni ka ku sebeza katata ni kubona kuli batu baswanezi kufumana lika za kuitusisa mwa likolo, kuli baikutwe kuli kanti baikola liswanelo za bona? Litususo ze

bulelwa fa ki lika ze swana sina baluti ba baituile ni ku ziba kuluta hande, miyaho mwa kuitutela ili moo kunani lipula ni litafule, libuka, mi mane ni zeñwi cwalo za kuitusisa.

Lu sa buleli litukelo za kupila hande kwa batu. Zona bo? Hakuna tuso ya ku bulela kuli, batu ba nani liswanelo za zaku pila hande, haiba kusina milyani mwa lipatela. Ki nto ye tisa miselo ka buinyani, kubulela ka za liswanelo za ku babalelwa hande haiba, kunani feela ni ba alafi ba sikai mwa lipatela ze tuna ni to tuinyani cwalo.

Lwa ziba kaufela kuli nako ye lu inzi ku yona, ki nako ya ku libelela ku taha kwa mupulusi wa luna ka sepo ye tuna. Mwa silimo se, lu swanela ku libelela ka sepo ni tabo ku taha kwa mulukululi wa luna Jesu Krete, ili yo at'o tohonofaza naha ya luna ni mulao wa yona, ili mulao o'sakuteki feela batu, kono ni ku hatis'a hulu liswanelo ze filwe kwa batu ki Muñ'a bupilo. Nako ye haki ya ku libelela feela ka mazoho a putilwe kono nika minahano ni lipilu ze fa misebezi ka pono ya ku pepwa kwa mulao wa naha ya luna ili mulao w'o ka kutekwa, kuhatiswa ka liswanelo, mane ni ku kuteka bana ba Zambia kaufela, sihulu babotana ni bao basaikoneli.

Lipuzo za kuinyakisisa ni kuikabela mwa tutengo twa luna (secs)

- Ha mulike ku nahana mutu alimuñwi feela mwa libaka ze lupila, yo ali mubotana kaku fitisisa. Kana, ki makande afi amande akona ku ahuhelwa ki mutu ya cwalo?
- Ki lika mañi z'o muhupula ku eza mwa nako ya tibeledo ye, ili kuli mu kone ku ba bahasanyi ba makande amande ku mutu ya botanil'ahulu kufita mina?
- Ki sishemo sa Mulimu kapa grasia ye cwañi, ili yeo mu lakaleza lubasi lwamina fa mukiti omunde wa Ngilimusi (ili yona ku pepwa kwa Mupulusi) has'o atumela bukaufi cwana?

Kapapali

Kube ni Muyemeli wa batu mwa ndu ya milao, ya simuluha mwa sibaka se si shebile, ya to potela sibaka sa hae. Batu ba hae batokwa lika zeñat'a hulu mwa sibaka sa bona, mi muyemeli yo ni yena usewli kunahana mw'aka fumanela batu ba hae lika ze batokwa. Mi uba ni sepo ya kuli lika ze lika fumaneha. Cwale Muyemeli yo u amuhela masheleni aku zwisezapili sibaka sa hae. Cwale u biza nyangela mwa sibaka sa hae kuli ba to lelisana ni yena ka lika ze swanela ku ezahala. Nyangela iba ni sepo ya kuli lika zeñata lika petahala.

Litapelo za ba lumeli

- Mulena ha lunze lu libelela ku pepwa kwa mwan'ahao Jesu Krete, yo ili mupulusi wa luna, lukupa kuli ulu fe kozo mwa lipilu ni mwa minahano, mi lukupa kuli Mupulusi yo a tise kutwano ni lilato mwahal'a batu kaufela. Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe kamusa wahao!
- Mulena, lu kupa kuli kutaha kwa Krete fa Ngilisimusi ya silimo se, ku tise manzwi amande kwa batu kaufela, sihulu kwa babotana bo lu pila ni bona. Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe kamusa wa hao.
- Mulena, lu kupa kuli Mulao wo munca wa naha ya luna, ulu eze bana bamba iliñwi, kuli kaufel'aluna lu belekele zwelopili ya naha ya luna ye lateha. Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe kamusa wa hao!

SUNDA YA BUNE YA KULIBELELA KUTAHA KWA MUPULUSI MWA SILIMO SA 2005

**Kubala kwa pili kuzwa mwa Buka ya bubeli ya Samulele 2 Samuele 7:1-5. 8-12,14,16
Kubala kwa bubeli ku zwa mwa liñolo la Muhalalehi Paulusi kwa Baroma 16:25-27
Evangeli izwa ku Muhalalehi Luka. Luka 1:26-38**

“KONO KUTA KONAHALA CWANI?”

Mwa sunda ye ya mafelelezo ya kulibelela kupepwa kwa Mupulusi, lu utwa likande mwan'a tezi Mulimu mwa bupilo bwa batu ka tumelo ni bundume bwa musali alimuñwi. Ka ku utwa liñusa la lingeloi Gabriele, kuli utaba mahe Mesiya, Maria a makala mi ali: “Kono kuta konahala cwañi?” Ka kunyakisisa hande, lufumana kuli ku taata hahulu kuli Maria haine fa mezi amanca kakuli nasikaitaleha kale, neili Muviligo. Kono lingeloi lali kuyena: “Moya O Kenile ukataha fahalimw'ahao, mi maata a mwambakani ya pahami aka ku apesa.” Mi ka cwalo silundwana-sipiye-nsu seibiswa nto ye konahala ka maata a Mulimu. Kono se kuli siezahale, Mulimu ya maata huitusisa swalisano ya musali ya lukile wa libizo la Maria.

Kuli luitumele hande tato ya Mulimu ku Maria, kubutokwa kuli lu utwisise hande mo basali neb'angelwa mwa bupilo bwa Majuda ka nako ya Jesu. Basali kanako yeo neb'angiwa sina tutu kapa bufumu bobu kona kuluwiwa ni kulelekwa ki banna ka moo nebalatela. Mwa likuta za milao, bupaki bwa musali nebusa lumelwi. Kakusasa ni kakusasa, mujuda wa muuna naitumela ku Mulimu kuli kwa lika kamukana, hasika bupiwa musali.

Neili kwa batu baba cwalo, “baba hanilwe ki sicaba”, koo Mulimu n'a ketile kuli hatoba mahe mwan'ahae. Ye ki kezo ye makalisa, ye lwanisa sizo, ki mukwa omuñwi woo Mulimu n'abata kubonisa hande sibaka ni butokwa bwa basali kwa sicaba. Mi cwale, lwa iponela hande kuli lithonolofazo lilibelezi batu bao baba bonisa ni kusileleza lituwelo za basali mwa mulao wa naha! Kobaya kobakuwa, basali balika kataata kutisa ni ku bonisa Krete kwa sicaba, ili yena Mulukululi wa lifasi.

Mwa manaha acuukile ahulu ka lindwa, basali ni banana kibona baba nyandisw'ahulu. Hañata lubona maswaniso a babalehi ba basali, bazamaya misipili ye mitelele ka mahutu, bapepile bana kwa mikokoto, mi kwa mazoho balwezi mikotani. Luitumele ku Mulimu kakuli Zambia ki naha ye pila mwa kozo mi ki tapelo ya luna kuli kozo ye ibe ni luna kamita. Nihakulicwalo, ni luna lu mwa lindwa za buipapati bwa lingambolo ze ama bueteleli ni sifumu sa naha hamoho cwalo ni ze ama buino bwa sizo saluna. Mi sina mwa lindwa kaufela, basali banyandisw'ahulu.

Mwa buipapati, lubona kuli basali baitusiswa ki batu bao baba bata kubusa. Mwa lingambolo ze butokwa, haki hañata basali ba bizezwa kwateñi. Nihakuli cwalo lu ekeza kubona tukwata twa basali totunze tu opelela ni kubinele baipapati. Ku ze ama sifumu sa naha, lu lemaha kuli kazuma kaba JCTR kaka bonisa lika ze lu tokwa ka kweli (Basic Needs Basket), kabonisa kuli masheleni atokwahala kubabalela lubasi lu luluñwi mwa Zambia ka kweli, aya anze a ekezeha. Bupilo habuya bunze butula, lulemuha kuli basali haba ekelezwi masheleni, babañwi mane habaholi. Kono hape kibasali baba tisa lico fa tafule, ba ba fumana masheleni akuisa mwana ya kula kwa sipatela ni ku bona lika zeñwi ze tokwahala. Mwa ndwa tuna ye, basali ni banana kibona baba ziyelehile hahulu!

Zazi leliñwi, neni zamaya ni munyan'aka, mi lwa katana musali-muhulu ya n'apepile mbututu kwa mukokoto, fatoho n'atengenyize mukotani, mi n'ashimbile mikotana yeñwi mwa mazoho. Kezo ye neinifikanyize. Ki taba ye bonisa manyando a basali. Ki muuna ya cwañi ya kona ku tuhelela musal'ahae ku lwala milwalo ye bukiti cwalo? Ha nenisa nahana kuli nikaitusisa libuka zifi kuli ni nyaze kezo ye, munyan'aka a'tumela musali-muhulu mi amutusa ku mu shimbisa mushimbo wa hae! Alu a'tumela mafelelezo aku libelela kutaha kwa Mupulusi, Krete ya taha wa lu biza kuli lusebeze, isiñi ku ñola feela mapampili ni ku eza mikopano ye ambola za manyando a basali ni banana. Ye ki yona nako yaku eza likezo. Nihaike halukoni kutusa basali ni banana kaufela, lwa kona ku eza sesiñwi kutusa bao bo lukona. Lusike lwa zwafa ku lapela ni kubeleka katata kutisa lituwelo za basali ni banana mwa naha ya luna. Mwendu halunze lu talimela musebezi tuna wo lulibezezi, lukona kuipuzza sina Maria kuli, "Kuka konahala cwañi, kakuli haluna sheleni ye likani?" Kono katuso ya lilato la Mulimu ni ka swalisano ya luna, lika kaufela za konahala! *Tuku bakebo; tuku ongote wa mwana nongolo. (It means, let's work together to achieve more.)*

Lipuzo za kuinyakisisa ni kuikabela mwa tutengo twa luna (sccs)

- Ki afi matata amabeli aba fumana basali ni banana mwa kopano ya luna? Atiswa kiñi matata a?
- Ha lunze lu talimisisa matat'a luna, lukala ku buza, sina Maria, "Kono kukakonahala cwañi?" Nihakuli cwalo, fa Kilisimasi lu nyakalala liñusa lelinde la kuli batu bapile ka buino bobunde. Ki likamañi ze lukona ku eza mwa tutengo twaluna kuli lu ekeze kwa kutisa buino bobunde bwa kozo, lilato ni kutisano?
- Kaufela luna lutokwa milao ye minde mwa naha ya luna. Lukona kutusa cwañi mwa mungendenge wo wakuhatisa mulao o munca wa naha ilikuli lukone kuba nikutwano, lilato ni kozo kwa bana ba naha kaufela?

Papali

Kutokwahala mabasi amabeli. Mwa lubasi lwa pili. Bashemi baba beli cwalo baikambota ni ku atula hamoho mi lubasi lupila ka tabo, luca hamoho, mi banana bakena hande likolo. Mwa lubasi lwa bubeli, mushemi alimuñwi upanga likatulo kaufela, lubasi lushwa tala mi banana habakeni hande likolo, sihulu mwana wa musizana.

Litapelo za balumeli

- Mulena utohonolofaze basali ni banana mwa tutengo twaluna ni mwa lifasi kaufela mi lukupa kuli mutala wa Maria m'aluna ukone ku ba zamaisa ni ku ba susueza. *Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe ka musa wa hao!*
- Mulena, utalime banna kaufela mi ubafe lipilu za kutwisiso ili kuli bakone ku utwisisa ni kuitumela kwa misebezi ye ba eza basali ni banana. *Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe ka musa wa hao!*
- Mulena, ulutuse kuli lukone ku swalisana hande ni Grasia yahao kuli lukone kutisa mulao o lukile wa naha, ili kuli bana ba naha bakone kupila ka kozo. *Mulena ulu utwe! Mulena ulu utwe ka musa wa hao!*